ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์

Factors Influencing Media Health Literacy on Breastfeeding Behavior of Pragnant Mothers

ปรียาภรณ์ บูรณากาญจน์[1] และ ศศิธร ยุวโกศล[2]
Preeyaporn Buranakarn and Sasithon Yuwakosol
Corresponding author, Email : preeyaporn@g.swu.ac.th

Received : November 13, 2020
Revised : December 8, 2020
Accepted : December 14, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ โดยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาตั้งครรภ์จำนวน 18 คนในการสัมภาษณ์เชิงลึก และ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 372 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบอาสาสมัคร (Voluntary Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ด้วยการทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนและ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่มารดาตั้งครรภ์เลือกรับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ มีความถี่ในการเปิดรับทุกวันมากที่สุดและเป็นสื่อที่เปิดรับข้อมูลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อันดับแรก การใช้สื่อเพื่อประโยชน์ในการนำข่าวสารด้านสุขภาพไปใช้ในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาสุขภาพมากที่สุด และผู้ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสื่อสุขภาพอันดับแรกคือ ครอบครัว ระดับการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพของพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยรวมจากการศึกษาอยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพของมารดาตั้งครรภ์ จำนวนครั้งการตั้งครรภ์และประสบการณ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่แตกต่างกัน การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ที่เลือกรับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพจากสื่อโทรทัศน์น้อยกว่าสื่ออินเทอร์เน็ต การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ที่เปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์แตกต่างกับกลุ่มที่ไม่ได้เปิดรับ ตัวแปรปัจจัยทางจิตวิทยาสามารถร่วมกันทำนายการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ในระดับของความตั้งใจที่จะกระทำ/ปฏิกิริยาสะท้อนกลับได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติร้อยละ 43.7 (R^2 =0.437, F=95.241, p<.05) โดยพบว่าตัวแปรที่สามารถทำนายการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ ปัจจัยด้านการรับรู้พฤติกรรม (β =.587) ปัจจัยด้านทัศนคติ (β =.274) และ ปัจจัยด้านการคล้อยตามอิทธิพลรอบข้าง (β =.267) ตามลำดับ

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการสื่อสารวิทยาศาสตร์และสุขภาพ วิทยาลัยนวัตกรรมสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Master's degree student Science and Health Communication Program College of Social Communication Innovation Srinakharinwirot University
[2] ดร. สาขานวัตกรรมการสื่อสาร วิทยาลัยนวัตกรรมสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Dr., Social Communication Innovation College of Social Communication Innovation Srinakharinwirot University

คำสำคัญ : การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพ, การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่, ปัจจัยทางจิตวิทยา, มารดาตั้งครรภ์

Abstract

The objective of this research is to study the level of media health literacy related to the breastfeeding behavior of the pregnant mothers. The influential factors in media health literacy related to breastfeeding behavior of the pregnant mother. This research is combination of qualitative and quantitative research, In qualitative methods (In depth Interview) The sample consisted of 18 pregnant mothers and a sample of 372 people by selected on the voluntary basis. (Voluntary Sampling) Descriptive and inferential statistical analysis were used to analyze the data percentage, mean, standard deviation. T-value test Analysis of variance and Multiple regression analysis The research results were found that Internet media is a medium that pregnant mothers choose to receive health information. It has the highest daily exposure frequency and is the first media exposed to breastfeeding. The use of media for the benefit of bringing health news to use in making decisions and solving health problems the most. And the person who influenced the choice of health media first was a family. The level of media health literacy of breastfeeding behavior of the pregnant mother from the study was high. Personal factors correlated with media health literacy of pregnant mothers. The number of pregnancies and experiences of breastfeeding is no different. Knowledge about breastfeeding media health literacy of pregnant mothers who choose to receive health information from the television media less than Internet media. There was a difference in media health literacy among pregnant mothers who exposed to print information and those who did not. Psychological factors influencing media health literacy related to breastfeeding behavior of the pregnant mothers, at the degree of intention to act, reflexive reactions. It can jointly predict, 43.7% 7 (R^2 =0.437, F=95.241 ,p<.05) The independent variable with the power to predict the best knowledge of media health literacy was on the cognitive behavior factor (β =.587) The attitude factor (β =.274) and the relative influence factor (β =.267) respectively.

Keywords: Media Health Literacy, Breastfeeding, Psychological Factors, Pregnant Mother

บทนำ

นมแม่เป็นอาหารที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุดสำหรับทารกตั้งแต่แรกเกิด และหลังคลอด องค์การอนามัยโลกได้แนะนำว่าทารกควรจะได้กินนมแม่อย่างเดียวในหกเดือนแรก หลังจากนั้นควรกินนมแม่ร่วมกับอาหารเสริมตามวัยจนกระทั่งถึงสองปีหรือนานกว่านั้น โดยขึ้นอยู่กับความต้องการของมารดาและทารกและปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (Perez-Escamilla, 2020) ในประเทศไทยซึ่งได้เห็นความสำคัญในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จึงได้มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่บรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้งนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบันก็ยังคงมีนโยบายสนับสนุนให้มารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างน้อย 6 เดือนอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559) การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนา เด็กทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และอารมณ์ ปกป้องสุขภาพทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างยิ่งที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต จากสภาพสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนไป ถึงแม้ว่าจะมีการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กันมาก แต่ก็พบว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีการลดลงอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวมีอัตราต่ำ จากการขาดประสบการณ์ การดำเนินชีวิตที่เร่งรีบในสังคมปัจจุบันทำให้แม่ไม่ตระหนักถึงการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เนื่องจากมีการสนับสนุนการใช้นมผสมและมีการตลาดนมผสมเป็นไปอย่างกว้างขวางแบบเชิงรุก กิจกรรมการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่ได้มีการทำอย่างบูรณาการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ขาดการสนับสนุนที่เพียงพอ ทั้งในโรงพยาบาล บ้านและในชุมชน(สุพินดา เรืองจิรัษเฐียร, 2556)

ในโลกปัจจุบันจะพบว่าสื่อเข้ามามีบทบาทสำคัญมากในสังคมเพราะเป็นตัวเชื่อมโยงทั้งข้อมูลความรู้ และความเชื่อ ในยุคของการสื่อสารไร้พรมแดน (Borderless

Communications) ทำให้ไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่าสื่อเข้ามามีบทบาทต่อการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของผู้บริโภคมากขึ้นและส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ อันเนื่องมาจากเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารที่มีการพัฒนาแบบรวดเร็วไม่หยุดยั้ง ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาทั้งนักวิชาการทางด้านสื่อสารมวลชนและผู้เชี่ยวชาญทางสุขภาพต่างตระหนักเป็นอย่างดีว่าสื่อได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมมากขึ้น ในการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของสื่อที่มีต่อสุขภาพในต่างประเทศ พบว่า ผลกระทบในทางลบของสื่อที่มีผลต่อสุขภาพ ได้แก่ ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง พฤติกรรมทางเพศ การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง ปัญหาโภชนาการ โรคอ้วน พฤติกรรมการบริโภคที่ผิดปกติ การใช้สารเสพติด การดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ ฯลฯ(Bergsma & Carney, 2008) ดังนั้นจะเห็นว่าการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 20 (Pack, 2002) ที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นในหมู่ผู้บริโภคสื่อ ในปัจจุบันสื่ออินเทอร์เน็ตได้มีการใช้กันอย่างแพร่หลายทั้งใช้เพื่อติดต่อสื่อสาร หาข่าวสาร และความรู้ต่าง ๆ ในเรื่องการหาความรู้และสื่อสนับสนุนนมแม่ก็เช่นกันนอกจากนี้ยังมีการใช้ประโยชน์จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการส่งเสริม สนับสนุน และแก้ไขปัญหาเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาด้วย(Bridges, Howell, & Schmied, 2018; Pellechia, Soto, Haake, & Schneider, 2017) มีการศึกษาพบว่า มารดาใช้สื่ออินเทอร์เน็ตโดยใช้เครื่องมือในการค้นหาคือ google ในการค้นหาความรู้และข้อมูลที่สนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ตั้งแต่ ประโยชน์ วิธีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ปัญหา ประสบการณ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และคำถามที่พบบ่อย มารดาที่ค้นหาข้อมูลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ออนไลน์นั้น มักจะค้นหาคำถามปัญหาหรือประสบการณ์ที่มารดาพบเจอ เพื่ออาศัยข้อมูลจากออนไลน์มาใช้ในการช่วยการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ หรือแก้ปัญหาในกรณีที่ปัญหาที่เกิดกับมารดามีความคล้ายคลึงกันกับประสบการณ์ที่มีข้อมูลออนไลน์(Lebron, St George, Eckembrecher, & Alvarez, 2020) แต่สิ่งที่พบคือความหลากหลายและความน่าเชื่อถือของข้อมูล การคัดกรองความน่าเชื่อถือ (Alianmoghaddam, Phibbs, & Benn, 2019) ของข้อมูลออนไลน์จึงเป็นสิ่งที่ควรมีการให้ความรู้แก่มารดาและครอบครัวให้มีความพร้อมในการรับความเปลี่ยนแปลงของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ควรมีการแนะนำจากการศึกษาในระบบและการอบรมจากบุคลากรทางการแพทย์ ทั้งนี้เมื่อไม่สามารถที่จะหลีกพ้นจากอิทธิพลทางลบของสื่อได้ บุคลากรทางการแพทย์ก็จำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาผู้บริโภคซึ่งเป็นมารดาตั้งครรภ์ให้มีการรู้เท่าทันสื่อ และมีการบริโภคอย่างมีวิจารณญาณ

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า การสื่อสาธารณะที่ดีในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มความรู้และทัศนคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ รวมถึงอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้มากขึ้นดังที่พบได้ ในหลายประเทศ การศึกษาในประเทศอูกันดา ในปี พ.ศ.2547 พบว่าการรับรู้การรณรงค์เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผ่านการสื่อสารสาธารณะ มีผลเพิ่มความรู้ของประชากรทั้งเพศชายและหญิงว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียว 6 เดือนเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับทารก (Gupta, Katende, & Bessinger, 2004),การศึกษาในประเทศบราซิล พบว่าอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เพิ่มจาก 2 เดือน (พ.ศ.2518) เป็น 10 เดือน (พ.ศ.2550) หลังจากรัฐบาลมีนโยบายรณรงค์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผ่านการสื่อสารสาธารณะ (Rea, 2003) ฐิติกร โตโพธิ์ไทยและคณะ (ฐิติกร โตโพธิ์ไทย, 2556) ได้ทำการศึกษา การรับรู้การรณรงค์เลี้ยงลูกด้วยนมแม่และการโฆษณานมผง กับความรู้ ทัศนคติและการตัดสินใจเลือกนมเลี้ยงลูกของแม่และญาติ ผลการศึกษาพบว่าแม่และญาติรับรู้การรณรงค์เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผ่านทางบุคลากรสาธารณสุข ในขณะที่รับรู้การโฆษณานมผงผ่านทางโทรทัศน์ซึ่งมากกว่าการรับรู้นมแม่ทางช่องทางเดียวกันนี้ถึงร้อยละ 34, รพ.รัฐ เป็นสถานที่ที่แม่และญาติรับรู้การรณรงค์เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ได้ จาก รพ.รัฐ เป็นหลัก) ในขณะที่ห้างสรรพสินค้าเป็นสถานที่ที่แม่และญาติรับรู้การโฆษณานมผง, แม่และญาติจดจำเนื้อหาการรณรงค์เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในประเด็นนมแม่มีประโยชน์ต่อสุขภาพลูกและแม่ ในขณะที่จดจำเนื้อหานมผงในประเด็นยี่ห้อและประโยชน์ของนมผง, แม่และญาติมีทัศนคติที่ดีต่อเนื้อหานมแม่ มากกว่านมผงในทุกประเด็น โดยเฉพาะในประเด็นการให้นมแม่เป็นการแสดงความรักต่อลูก ประหยัดเงิน และลดโอกาสป่วยของลูก, สาเหตุที่แม่ไม่ได้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวในระยะเวลา 6 เดือน มาจากการที่แม่เชื่อว่าตนเองมีน้ำนมไม่พอรวมถึง เชื่อว่านมแม่มีสารอาหารไม่เพียงพอต่อลูก ส่วนการตัดสินใจว่าจะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวในระยะเวลา 6 เดือน หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับแม่เป็นสำคัญ , และสุดท้ายการรับรู้ที่ส่งผลทำให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวในระยะเวลา 6 เดือนเพิ่มขึ้น คือ การรับ

รู้การรณรงค์เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทางอินเทอร์เน็ต การรับรู้การรณรงค์เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ รพ.สต. และเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการให้นมแม่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ การสนับสนุนการรณรงค์เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผ่านทางบุคลากรสาธารณสุขต่อไปซึ่งพบว่าเป็นช่องทางที่ประเทศไทยทำได้ดีสามารถเข้าถึงแม่และญาติได้มากที่สุด, การปรับทัศนคติแม่ว่านมแม่มีเพียงพอผ่านทางบุคลากรสาธารณสุขและสื่อการรณรงค์ต่าง ๆ และเน้นการรณรงค์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการให้นมแม่ รวมถึงขยายช่องทางการรณรงค์นมแม่ไปทางอินเทอร์เน็ตให้มากขึ้นนอกจากนี้ยังมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารรณรงค์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่พบว่าปัจจัยที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นั้นคือการใช้สื่อบุคคล เป็นเครื่องมือในการสื่อสารการตลาดแฝงในรูปแบบต่าง ๆ จากงานวิจัยของนิษฐา หรุ่นเกษม (นิษฐา หรุ่นเกษม, 2555) และยังพบการโฆษณาผ่านสื่อสารมวลชน ซึ่งปัจจุบันในประเทศไทยได้นำหลักเกณฑ์สากลว่าด้วยการตลาดอาหารทดแทนนมแม่ (CODE หรือ International Code of Marketing of Breast-Milk Substitutes) มาใช้ควบคุมกำกับการโฆษณานมผงหรือการโฆษณาแฝงเนื่องจากพบว่า กลยุทธ์การตลาดอันแยบยลของบริษัทผู้ผลิตและผู้จำหน่ายอาหารทารกและเด็กเล็กก่อให้เกิดการเข้าใจผิดคิดว่า นมผงสำหรับทารกมีประโยชน์เทียบเท่านมแม่และสุดท้าย คือ แม่ไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจน เมื่อเกิดปัญหาจากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทำให้แม่เลิกให้นมเร็วกว่าที่ควร การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะต้องเริ่มต้นด้วยความตั้งใจ ปัจจัยความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ หมายถึง การแสดงเจตนาของหญิงตั้งครรภ์ต่อการที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวหลังคลอด ประเมินได้จากแบบสอบถามความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนของสตรีตั้งครรภ์ของจิราพร วงศ์ใหญ่และคณะ (2554) ทั้งนี้ความตั้งใจเป็นปัจจัยด้านจิตสังคมที่สามารถปรับเปลี่ยนพัฒนาได้ และมีความสำคัญ พบว่ามารดาที่มีความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะมีระยะเวลาการให้นมแม่ที่ยาวนาน (Meedya et al., 2010) สอดคล้องกับการศึกษาของ วิลเฮม โรดฮอสสตีเฟนเฮิทซอกและเบอเรนในปี ค.ศ.2008 (Wilhelm, Rodehorst, Stepans, Hertzog, and Berens, 2008) พบว่าหากมารดามีระดับความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงจะทำให้สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวได้นาน 6 เดือน และยังพบว่าเจตคติมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือนอยู่ในระดับมาก (วรรณวิมล วิเชียรฉาย, ทิพวรรณ ลิ้มประไพพงษ์และจันทรมาศ เสาวรส, 2549; Persad & Mensinger, 2008; Scott et al., 2004) กล่าวคือ หากมารดามีเจตคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะ ทำให้มารดามีความตั้งใจและมีระยะเวลาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ยาวนานมากขึ้น

ในการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพ เป็นแนวคิดที่อธิบายความสำคัญของการรู้จักคิดและใช้ข้อมูลสุขภาพ เป็นความสามารถของบุคคลที่จะรับสื่อและทำความเข้าใจในสื่อสุขภาพนั้นเพื่อเราจะรู้เท่าทันในสื่อว่าข้อมูลที่ได้รับมีประโยชน์หรือโทษอย่างไร แล้วจะนำไปสู่การนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อลดความเสี่ยงด้านสุขภาพและส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2541) การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพจึงเป็นทักษะซึ่งรวมความสามารถพื้นฐานในการอ่านข้อความ การประมวลผลในการปฏิบัติตนในการดูแลสุขภาพตนเอง ความเข้าใจข้อมูลทางด้านสุขภาพ การแสวงหาข้อมูลซึ่งจำเป็นต่อการตัดสินใจในการดูแลสุขภาพ เพราะข้อมูลสุขภาพต่าง ๆ ล้วนถ่ายทอดผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ กันไป อุปสรรคของการรู้เท่าสื่อสุขภาพ ได้แก่ ความซับซ้อนของการเขียนเรียงร้อยข้อมูลสุขภาพในสื่อสิ่งพิมพ์บนเวบไซด์หรือแอปพลิเคชัน การขาดความรู้ในภาษาต่างชาติ ศัพท์เทคนิคเฉพาะทางการแพทย์ การไม่รู้จักลักษณะของข้อมูลสุขภาพในสื่อว่าอาจจะไม่ตรงและไม่สมบูรณ์ การมีความสามารถในการอ่านต่ำ เช่นมีการศึกษาน้อย การพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพ จึงมีความสำคัญต่อสุขภาพของประชาชนอย่างยิ่งโดยเฉพาะในยุคที่ข้อมูลต่าง ๆ ถูกเผยแพร่ผ่านสื่อได้อย่างกว้างขวาง ปราศจากการตรวจสอบและครอบคลุม ทั้งนี้พบว่าการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพที่สำคัญได้แก่การใช้ยาเสพติด การสูบบุหรี่ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การปฏิบัติตัวตามคำแนะนำของแพทย์ เป็นต้น การวัดระดับการรู้เท่าทันสุขภาพเป็นความพยายามที่จะทำให้ทราบ สภาพปัญหาอันเกิดจากการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพของประชาชน (Berkman, Davis, & McCormack, 2010) ในการศึกษาของเลวิน-ซาเมียและคณะ(Levin, Lemish, & Gofin, 2011) ได้พัฒนาแนวคิดและทดสอบการวัดระดับแบบจำลองการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพโดยพัฒนามาจาก 2 ทฤษฎี คือ แนวคิดการรู้เท่าทันสุขภาพของนัทบีม (Nutbeam) โดยมุ่งเน้นในด้านการสื่อสารข้อมูลสุขภาพซึ่งปัจจุบันสื่อกำลังกลายเป็นแหล่งข้อมูลด้านสุขภาพมากขึ้นเรื่อย ๆ กับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ โดยจากกรอบแนวคิดทั้งสองนี้ การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพ (Media Heath Literacy) จะเพิ่มองค์ประกอบ

เฉพาะของการเชื่อมโยงและการวัดการสังเคราะห์แนวคิดทั้งสองอย่างในรูปแบบใหม่ โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคล/สังคม/แหล่งข้อมูลด้านสุขภาพ การเสริมสร้างพลังอำนาจและพฤติกรรมสุขภาพเช่น การสูบบุหรี่ ภาวะโภชนาการ การออกกำลังกาย พฤติกรรมทางเพศเป็นต้น ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพ (Media Heath Literacy) สามารถวัดได้และสามารถปรับขนาดได้ แยกแยะระหว่างระดับของการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพ (Media Heath Literacy) และประกอบด้วยสี่ระดับที่แตกต่างกันได้แก่ การระบุเนื้อหาสื่อ (Content Identification) การรับรู้ถึงอิทธิพลของสื่อที่มีต่อพฤติกรรม (Perceived influence on behavior) การคิดเชิงวิเคราะห์ (Critical Analysis) และความตั้งใจที่จะกระทำ/ปฏิกิริยาสะท้อนกลับ (Intended action/reaction) ซึ่งการศึกษาของ เลวิน-ซาเมีย เป็นการศึกษาก้าวแรกที่สำคัญในการทำความเข้าใจการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพ ในฐานะที่เป็นแนวคิดและมาตรฐานใหม่ในการวิจัยด้านการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพ

นอกจากสื่อจะเป็นสื่อกลางทำให้ถึงข้อมูลสุขภาพได้มากขึ้นแล้ว การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพยังเป็นทักษะที่สำคัญในการทำนายพฤติกรรม ดังนั้นการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ที่มีความตั้งใจที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จึงมีความสำคัญในการที่จะรณรงค์ให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีอัตราที่สูงขึ้นแล้วประโยชน์ระยะยาวที่สิ่งที่สำคัญก็คือ จะเป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิตเด็กไทยและเป็นเด็กที่มีสุขภาพแข็งแรงในอนาคต จะเห็นได้ว่าการศึกษาในด้านการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ ยังไม่มีการศึกษาในประเทศไทยจะพบงานวิจัยในต่างประเทศเล็กน้อย จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยในฐานะบุคลากรทางการแพทย์ได้เห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพที่มีผลต่อพฤติกรรมโดยเฉพาะการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ จึงได้มีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพของมารดาตั้งครรภ์ ในกลุ่มตัวอย่างที่มาฝากครรภ์ที่ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพฯ เนื่องด้วยกลุ่มประชากรที่จะทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นกลุ่มประชากรอยู่ในวัยที่มีความทักษะความสามารถในการเข้าถึงสื่อ และมีพฤติกรรมการใช้สื่อกันอย่างแพร่หลาย ผลการวิจัยที่ได้จะใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาให้มารดาตั้งครรภ์มีการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และมีอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่สูงขึ้นและผู้รับผิดชอบในการพัฒนาสื่อสุขภาพที่ให้ความรู้ด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้สื่อสามารถส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพในเรื่องของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพในเรื่องของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อในเชิงสุขภาพเรื่องของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์และพฤติกรรมการใช้สื่อที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพในเรื่องของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์
4. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพในระดับของความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ การสำรวจโดยแบบสอบถาม มีเป้าหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อเชิงสุขภาพในเรื่องของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในปัจจุบัน และการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการสำรวจ เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพของพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ และปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพในระดับความตั้งใจที่จะกระทำของพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์โดยดำเนินการเก็บข้อมูลจากมารดาตั้งครรภ์ ที่มาฝากครรภ์ที่ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพฯ จำนวน 18 คนในการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้เลือกใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และจำนวน 372 คนในการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบอาสาสมัคร (Voluntary Sampling) ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของมารดาตั้งครรภ์เช่น อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนครั้งในการตั้งครรภ์ ลักษณะเป็นคำถามปลายปิดแบบเลือกตอบ จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถาม พฤติกรรมการใช้สื่อสุขภาพของมารดาตั้งครรภ์เช่น ประเภทของสื่อสุขภาพความถี่ของการใช้สื่อสุขภาพ ประโยชน์ของข่าวสาร และผู้มีอิทธิพลในการใช้สื่อสุขภาพลักษณะเป็นคำถามปลายปิดแบบเลือกตอบ จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบวัดปัจจัยทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการตั้งใจในการที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์โดยใช้คำถามแบบให้คะแนนตามระดับความคิดเห็น 5 ระดับ จำนวน 26 ข้อ และมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ส่วนที่ 4 แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ได้แก่ ระดับการระบุเนื้อหาสื่อระดับการรับรู้ถึงอิทธิพลของสื่อที่มีต่อพฤติกรรม ระดับการคิดเชิงวิเคราะห์และระดับการระดับความตั้งใจที่จะกระทำ/ปฏิกิริยาสะท้อนกลับ ใช้คำถามแบบให้คะแนนตามระดับความคิดเห็น 5 ระดับ จำนวน 16 ข้อ

โดยข้อคำถามในส่วนที่ 3 และ 4 เป็นข้อคำถามแบบวัดระดับความคิดเห็น 5 ระดับ (Rating Scale) ซึ่ง 1 หมายถึงเห็นด้วยน้อยที่สุด ถึง 5 หมายถึงเห็นด้วยมากที่สุด การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามโดยการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พิจารณาข้อคำถามว่ามีความเหมาะสม สอดคล้องกัน และ ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดย ทดลองใช้แบบสอบถาม (Try Out) จำนวน 30 ชุด และ นำข้อมูลที่ได้มาทดสอบด้วยวิธีทางสถิติ เมื่อพิจารณาค่า สัมประสิทธิ์ของครอนบาคอัลฟ่า (Cronbach's alpha) ซึ่งพบว่ามีค่ามากกว่า 0.70 ทุกตัวแปร ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรง และมีความเชื่อมั่นเพียงพอในการนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) การวิเคราะห์ค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวน และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ สรุปได้ดังนี้

การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพในเรื่องของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ จากการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพในเรื่องของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ในระดับการระบุเนื้อหาสื่อสุขภาพ (Content Identification) พบว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถระบุเนื้อหาข้อความสุขภาพที่เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่มีอยู่ในสื่อสุขภาพที่ตนเปิดรับได้ ส่วน ในระดับการรับรู้ถึงอิทธิพลของสื่อสุขภาพที่มีต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (Perceived Influence on Behavior) กลุ่มตัวอย่างสามารถบอกได้ว่า เนื้อหาในสื่อสุขภาพส่งผลให้ตัวเองมีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สิ่งที่ทำให้ตนตระหนักถึงอิทธิพลที่เกิดขึ้นของเนื้อหาในสื่อสุขภาพ ในระดับการคิดเชิงวิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อสุขภาพในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (Critical Analysis) กลุ่มตัวอย่างสามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่สื่อสุขภาพนำเสนอได้และสามารถแสดงข้อคิดเห็นในข้อมูลที่ได้รับจากสื่อสุขภาพที่เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยการวิเคราะห์ตีความเนื้อหาสื่อด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่นการเปรียบเทียบหาความแตกต่าง การให้เหตุและผล ลำดับความสำคัญ และคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้น ว่าข้อมูลที่ได้รับจากสื่อสุขภาพว่ามีความน่าเชื่อถือและในระดับของความตั้งใจที่จะกระทำ/ปฏิกิริยาสะท้อนกลับที่ได้รับจากสื่อสุขภาพในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (Intended Action/Reaction) จะพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความมุ่งมั่นตั้งใจในที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ประสบความสำเร็จทั้งในกลุ่มมารดาที่ตั้งครรภ์แรก หรือตั้งครรภ์ที่สอง

พฤติกรรมการใช้สื่อสุขภาพในเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ นั้นจากการศึกษา พบว่าสื่อที่กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และเป็นสื่อที่กลุ่มตัวอย่างใช้บ่อยที่สุดคือ โซเชียลมีเดีย ได้แก่ เฟสบุ๊ก กลุ่มไลน์เป็นต้น รองลงมาคือสื่อจากโรงพยาบาล โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทั้งนี้ในกลุ่มที่ตั้งครรภ์แรกจะค่อนข้างทำการศึกษาหาข้อมูลจากสื่อต่าง ๆเช่น โซเชียลมีเดีย สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ค่อนข้างเยอะ เพื่อเตรียมตัวในการตั้งครรภ์เนื่องจากมีความกังวลในหลายเรื่องเช่นกลัวน้ำนมไม่เพียงพอในการเลี้ยงลูกและเตรียมหาแนวทางการแก้ปัญหาไว้

ปัจจัยเชิงจิตวิทยาที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยทางจิตวิทยาต่าง ๆ ตามกรอบของทฤษฎีการกระทำตามแผนที่มีต่อระดับการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ ได้แก่ ด้านทัศนคติ ด้านการคล้อยตามอิทธิพลรอบข้างและด้านการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ผลการวิจัยพบว่าด้านทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดา

ตั้งครรภ์ส่วนใหญ่จะมีทัศนคติในเชิงบวก มีความเชื่อมั่นในคุณค่าของการเลี้ยงลูกด้วยนม เห็นประโยชน์และเป็นสิ่งที่ภาคภูมิใจของแม่ แต่ก็มีทัศนคติในเชิงลบที่อาจเนื่องจากประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อมที่พบเจอ ในด้านการคล้อยตามอิทธิพลรอบข้าง ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างนั้นตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากบุคคลรอบข้างโดยเฉพาะสามี ครอบครัวและผู้เชี่ยวชาญ แพทย์ พยาบาล และเพื่อน เพราะมีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือสนับสนุนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจสภาพแวดล้อมและด้านการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม พบว่ากลุ่มตัวอย่างรับรู้ความสามารถของตนเองในการที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้สำเร็จโดยกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนจะมีวิธีการจัดการ การค้นหาข้อมูลจากสื่อสุขภาพ การแก้ปัญหา ความเชื่อมั่น การเตรียมการทั้งความพร้อมร่างกายและจิตใจ เพื่อที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้สำเร็จ

ผลการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ สรุปได้ดังนี้ สรุปเป็น 5 ส่วน ตามประเด็นที่ดังนี้

<u>ส่วนที่ 1</u> ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นมารดาตั้งครรภ์

กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์จำนวน 372 คน โดยส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 25-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 29 ด้านการศึกษาของมารดาตั้งครรภ์ส่วนใหญ่ระดับการศึกษาอยู่ในกลุ่มปริญญาตรี ร้อยละ 33.3 ส่วนด้านอาชีพของมารดาตั้งครรภ์ พบว่าส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 27.2 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนในช่วง 10,001-15,000 บาท ร้อยละ 33.9 รองลงมารายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 29 เป็นมารดาตั้งครรภ์แรกร้อยละ 43.5 และร้อยละ 51.3 ไม่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

<u>ส่วนที่ 2</u> พฤติกรรมการใช้สื่อด้านสุขภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สื่อที่มารดาตั้งครรภ์เลือกรับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพส่วนใหญ่คือ สื่ออินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 88.4 สื่อที่มีความถี่ในการเปิดรับทุกวันมากที่สุดคือสื่ออินเทอร์เน็ต เป็น คิดเป็นร้อยละ 72.6 การนำข่าวสารด้านสุขภาพไปใช้ประโยชน์ของมารดาตั้งครรภ์อันดับแรกคือ ใช้เพื่อช่วยในการตัดสินใจ คิดเป็นร้อยละ 33.9 ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสื่อสุขภาพของมารดาตั้งครรภ์อันดับแรกคือ ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 51 และสื่อที่มารดาตั้งครรภ์ได้รับข้อมูลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อันดับแรกคือ สื่ออินเทอร์เน็ตคิดเป็นร้อยละ 63.7

<u>ส่วนที่ 3</u> ปัจจัยทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดา

ปัจจัยทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.33) โดยเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้านเรียงจากน้อยไปหามากจะพบว่า ด้านทัศนคติอยู่ในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย 4.27) ด้านการคล้อยตามอิทธิพลรอบข้างอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.35) และ ด้านการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.42)

<u>ส่วนที่ 4</u> การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์

ระดับการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพของพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยรวมจากการศึกษาอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.28) โดยเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยแต่ละระดับเรียงจากน้อยไปหามากจะพบว่าระดับการรับรู้ถึงอิทธิพลของสื่อที่มีต่อพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.14) รองลงมาคือ ระดับการคิดเชิงวิเคราะห์สื่อสุขภาพของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.22) ระดับความตั้งใจที่กระทำปฏิกิริยาสะท้อนกลับในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.33) และระดับการระบุเนื้อหาสื่ออยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.43)

<u>ส่วนที่ 5</u> การพิสูจน์สมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์

ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพของมารดาตั้งครรภ์

พบว่าการรู้เท่าทันสื่อของพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ ที่มีอายุในช่วง 18-20 ปีน้อยกว่ามารดาที่มีอายุช่วง 35-39 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นน้อยกว่าระดับปริญญาตรี การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นน้อยกว่าระดับปริญญาโทขึ้นไปและการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. น้อยกว่าระดับปริญญาโทขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ ที่มีอาชีพรับราชการมากกว่าอาชีพแม่บ้านและอาชีพอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ 0.05 การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านพฤติกรรม

การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ ที่มีรายได้ต่ำกว่า 10000 บาทน้อยกว่ามารดาที่มีรายได้ 30000 บาทขึ้นไป และมารดาตั้งครรภ์ ที่มีรายได้ 10001-15000 บาทน้อยกว่ามารดาที่มีรายได้ 30000 บาทขึ้นไป และยังพบว่าจำนวนครั้งในการตั้งครรภ์ของมารดาและ ประสบการณ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

พฤติกรรมการใช้สื่อของมารดาตั้งครรภ์ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกับการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่พบว่าการรู้เท่าทันสื่อด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ ที่เลือกรับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพจากสื่อโทรทัศน์ต่ำกว่าสื่ออินเทอร์เน็ต กลุ่มตัวอย่างที่มีนำข่าวสารสุขภาพไปใช้ประโยชน์เพื่อการรับรู้เหตุการณ์เพื่อใช้ในการสนทนา เพื่อศึกษาหาความรู้ไม่มีความแตกต่างกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช้ แต่พบว่ามีความแตกต่างในกลุ่มตัวอย่างที่นำข่าวสารสุขภาพไปใช้ประโยชน์เพื่อใช้ในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหากับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ใช้ กลุ่มตัวอย่างที่มีการเปิดรับข้อมูลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากสื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ และสื่ออินเทอร์เน็ตไม่พบความแตกต่างกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เปิดรับแต่พบว่ามีความแตกต่างในกลุ่มที่เปิดรับข้อมูลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากสื่อสิ่งพิมพ์กับกลุ่มที่ไม่ได้เปิดรับข้อมูล

ปัจจัยทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ได้แก่ ทัศนคติ,การคล้อยตามอิทธิพลรอบข้างและการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม มีอิทธิพลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพของมารดาตั้งครรภ์ระดับของความตั้งใจที่จะกระทำปฏิกิริยาสะท้อนกลับในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ผลการศึกษาการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่าตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวแปรสามารถร่วมกันทำนาย การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ ในระดับความตั้งใจที่กระทำปฏิกิริยาสะท้อนกลับในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ได้ร้อยละ 43.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่มีอำนาจในการทำนายการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพได้ดีที่สุดคือ ด้านการรับรู้พฤติกรรม (β =.587)รองลงมาคือ ด้านทัศนคติ (β =.274) และ ด้านการคล้อยตามอิทธิพลรอบข้าง(β =.267) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพของพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ ในระดับความตั้งใจที่กระทำปฏิกิริยาสะท้อนกลับในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์

ตัวแปรอิสระ	**ระดับความตั้งใจที่กระทำปฏิกิริยาสะท้อนกลับในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์**				
	b	SE	b	t	sig
ปัจจัยทางจิตวิทยา					
ด้านทัศนคติ	.274	.073	.167	3.740	.000
ด้านการคล้อยตามอิทธิพลรอบข้าง	.267	.067	.193	3.972	.000
ด้านการรับรู้พฤติกรรม	.587	.070	.429	8.344	.000
R^2 = .437 SE=.458 F=95.241*					

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ สามารถสรุปประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลได้ดังนี้ ระดับการระบุเนื้อหาสื่อสุขภาพด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีค่าเฉลี่ยคะแนนที่สูงสุดนั้น โดยเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์ในโรงพยาบาลซึ่งมีนโยบายในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จะมีโครงการจัดอบรมให้ความรู้ในการเตรียมตัวของมารดาตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์ มีการจัดทำสื่อให้ความรู้ มีคลินิกนมแม่อาจเป็นผลทำให้มารดาตั้งครรภ์มีความเข้าใจในเนื้อหาเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อีกทั้งมารดาตั้งครรภ์ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุที่มีการเข้าถึงสื่อและมีศักยภาพในการค้นหาข้อมูล จึงทำให้ระดับการระบุเนื้อหาสื่อสุขภาพเป็นระดับที่ค่าเฉลี่ยคะแนนที่สูงกว่าในระดับอื่น ส่วนในระดับความตั้งใจที่จะกระทำปฏิกิริยาสะท้อนกลับนั้นเป็นระดับที่เชื่อว่าส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมถ้ามารดามีความตั้งใจที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก็จะทำให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่หลังคลอดสำเร็จเช่นเดียวกับการศึกษาของไบ มิดเดิลสตาดท์ โจแอนเปง และฟลาย (Bai, Middlestadt, Peng, & Fly, 2010) พบว่าปัจจัยทำนายที่มีผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวในหกเดือนแรกหลังคลอด ในแม่จำนวน 78 ราย ความตั้งใจของแม่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และในระดับการคิดเชิงวิเคราะห์นั้นพบว่าเมื่อมารดาตั้งครรภ์มีการคิดเชิงวิเคราะห์หรือการประเมินเชิงวิพากษ์มารดาตั้งครรภ์ก็จะไม่เชื่อหรือเอนเอียงไปตามกลยุทธ์สื่อสารการตลาดของนมผงหรือข้อมูลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ไม่ถูกต้องในสื่อสุขภาพ ส่วนระดับการรับรู้ถึงอิทธิพลสื่อที่มีต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากการศึกษาครั้งนี้พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสุดท้ายโดยเมื่อทำการวิเคราะห์ในแต่ละข้อคำถามพบว่าข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเรื่องข้อมูลในสื่อสุขภาพที่รณรงค์ให้เห็นประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ยังไม่เพียงพอในการตัดสินใจให้ท่านเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ซึ่งแสดงว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับข้อคำถามนี้จึงส่งผลทำให้ค่าเฉลี่ยนด้านการรับรู้ถึงอิทธิพลสื่อที่มีต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในลำดับสุดท้าย ทำให้เห็นว่าข้อมูลในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่มารดาตั้งครรภ์เปิดรับ อาจจะยังมีปริมาณข้อมูลที่ไม่เพียงพอที่จะช่วยในการตัดสินใจหรือจูงใจให้มารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพิ่มขึ้นเนื่องจากข้อมูลที่มีอยู่มักเป็นข้อมูลที่ให้ความรู้ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทั่ว ๆ ไป แต่การจะปลูกฝังหรือส่งเสริมให้เกิดค่านิยมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในสังคมไทย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้สร้างสื่อในการรณรงค์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ควรต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้องและสร้างสรรค์สื่อให้น่าจดจำจะทำให้ข้อมูลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีน้ำหนักในการประกอบการตัดสินใจให้เพิ่มมากขึ้น

ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าอายุมีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ที่แตกต่าง โดยมารดาตั้งครรภ์ ที่มีอายุในช่วง 18-20 ปี จะมีการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่น้อยกว่ามารดาที่มีอายุช่วง 35-39 ปี เหตุผลเพราะมารดาที่มีที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่จะมีวุฒิภาวะและความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจและเศรษฐฐานะ รวมถึงประสบการณ์ชีวิตที่ส่งผลทำให้มีการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพที่สูงกว่ามารดาตั้งครรภ์ที่เป็นวัยรุ่นตอนปลายที่เตรียมเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ความพร้อมในด้านต่าง ๆ ย่อมน้อยกว่า นอกจากนี้ประสบการณ์แต่ละช่วงอายุก็ยังมีส่วนช่วยสนับสนุนให้การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความแตกต่าง ในระดับการศึกษาพบว่าระดับการศึกษาที่สูงกว่าจะมีการรู้เท่าทันสื่อที่มากกว่า จากทฤษฎีการรู้เท่าทันสื่อจะพบว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงมักเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะ และมีวิจารณญาณในการเปิดรับสื่อและเนื้อหา เช่น ในการศึกษาของ (รพีพร เทียมจันทร์, 2561) พบว่าปัจจัยด้านอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพที่แตกต่างกัน โดยพบว่าอายุ ระดับการศึกษาและรายได้ต่อเดือนของประชาชน มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้การศึกษาของ (พัทธนินทร์ สมัยรัฐ, 2548) ยังพบว่าผู้บริโภคที่มีการศึกษาสูงย่อมมีการตระหนักรู้โฆษณาหลอกลวงในผลิตภัณฑ์อาหารเสริมมากกว่าผู้มีการศึกษาน้อยเนื่องจากผู้ที่มีระดับการศึกษาที่สูงจะมีการใช้ความรู้ในการคิดวิเคราะห์ถึงการโฆษณาเกินจริงได้ ดังนั้นระดับการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อความเข้าใจอย่างพินิจพิเคราะห์ในการรู้เท่าทันสื่อส่งผลให้ระดับการศึกษาที่สูงกว่ามีระดับการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพที่สูงกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า ส่วนอาชีพพบว่าอาชีพรับราชการมีการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดา มากกว่าอาชีพแม่บ้านและอาชีพ

อื่น ๆ เนื่องด้วยอาชีพเป็นอีกปัจจัยซึ่งส่งผลต่อระดับการรู้เท่าทันสื่อ อาชีพส่งผลต่อรายได้ ทำให้การเข้าถึงสื่อเข้าถึงข้อมูลแตกต่างกันไปตามแต่ละอาชีพ ผู้ที่ทำงานในหน่วยงานภาครัฐอาจมีโอกาสได้รับข่าวสารเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากหน่วยงานสุขภาพต่าง ๆ ของภาครัฐได้ง่ายจากการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ การศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ การรู้เท่าทันสื่อ และปัจจัยที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อการจำหน่ายสินค้าสุขภาพทางอินเทอร์เน็ตของประชาชนในเขตอำเภอเมือง เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ของ (กิติมา สุรสนธิ, 2557) ได้อธิบายไว้ว่า การรู้เท่าทันสื่ออาจเกี่ยวข้องกับเงื่อนไขและปัจจัยหลายประการอาชีพเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพ เช่นเดียวกับปัจจัยด้านรายได้ที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ จากการศึกษาพบว่ามารดาที่มีรายได้สูงกว่าจะมีการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพสูงกว่ามารดาที่มีรายได้ต่ำ อันเนื่องมาจากรายได้มีความสำคัญต่อการเข้าถึงสื่อ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อ โดย (Buckingham, Banaji, Carr, Cranmer, & Willett, 2005) และ (Livingstone, Van Couvering, & Thumim, 2005) อ้างอิงใน (บุบผา เมฆศรีทองคำ, 2554) กล่าวถึงปัจจัยสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมรายได้ที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อ เช่นเดียวกัน

ส่วนจำนวนครั้งในการตั้งครรภ์ของมารดาและประสบการณ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าไม่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อาจจะเกิดขึ้นจากสาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นมารดาตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์ในโรงพยาบาลซึ่งมีนโยบายส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีการให้ความรู้ให้ข้อมูล เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ด้วยสื่อบุคคลและสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ส่งผลทำให้การศึกษาในกลุ่มตัวอย่างนี้ แตกต่างจากการศึกษาอื่น ๆ เช่นจากการศึกษาของนารายัน นาทาราจันและบาวา(Narayan, Natarajan, & Bawa, 2005)ที่พบว่ามารดาที่ตั้งครรภ์แรกมีผลในทางลบต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เนื่องจากขาดประสบการณ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เนื่องจากมารดาจะมีความวิตกกังวล ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ต่างจากสำหรับมารดาที่เป็นครรภ์หลัง เพราะมีประสบการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แล้วโดยการศึกษาของ(ศิริวรรณ ทุมเชื้อ และวันเพ็ญ กุลนริศ, 2549) ก็พบว่ามารดาครรภ์แรกและครรภ์หลังมีการรับรู้อุปสรรคและมีพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่แตกต่างกัน

พฤติกรรมการใช้สื่อของมารดาตั้งครรภ์ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกับการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์

พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพจากสื่อโทรทัศน์มีการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพที่ต่ำกว่าสื่ออินเทอร์เน็ต อันเป็นผลมาจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบัน ส่งผลให้ผู้ใช้สื่อจึงสามารถเลือกใช้สื่อและเข้าถึงสื่อได้อย่างหลากหลาย สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อใหม่ (New Media) เมื่อเทียบกับสื่อมวลชนชนิดอื่น ๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เป็นต้น ข้อมูลข่าวสารสุขภาพด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่พบน้อยในสื่อโทรทัศน์ จึงส่งผลทำให้การเลือกรับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพจากสื่ออินเทอร์เน็ตจึงสูงกว่าสื่อโทรทัศน์ สำหรับการนำข่าวสารสุขภาพไปใช้ประโยชน์เพื่อใช้ในวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ได้แก่ เพื่อการรับรู้เหตุการณ์ เพื่อใช้ในการสนทนา เพื่อศึกษาหาความรู้ไม่พบความแตกต่างกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช้ แต่การศึกษาพบความแตกต่างในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เพื่อช่วยในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาสุขภาพ เช่นเดียวกับการศึกษาของแม็คคอมบ์และเบคเกอร์(McCombs & Becker, 1979)ที่พบว่าบุคคลเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนเพื่อตอบสนองความต้องการ 4 ประการคือ 1. เพื่อต้องการรู้เหตุการณ์ (Surveillance) โดยการติดตามความเคลื่อนไหวและสังเกตการณ์ สิ่งต่าง ๆ รอบตัว 2. เพื่อต้องการช่วยตัดสินใจ (Decision) โดยเฉพาะการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับ ชีวิตประจำวัน 3. เพื่อพูดคุยสนทนา (Discussion) การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนทำให้มีข้อมูลไปใช้ในการพูดคุยกับคนอื่นได้ 4. เพื่อความต้องการมีส่วนร่วม (Participation) เพื่อรับรู้และมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ความเป็นไปต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งการศึกษาดังกล่าวเป็นการศึกษาในสื่อทั่ว ๆ ไป ต่างจากการศึกษาในสื่อสุขภาพ เพราะการผลิตสื่อสุขภาพหรือการเผยแพร่เนื้อหาสุขภาพนั้นจะมีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงในการที่จะนำข้อมูลหรือสารไปใช้ประโยชน์ ในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาสุขภาพของผู้รับสาร ดังนั้นมารดาที่มีเป้าหมายในการใช้ประโยชน์เพื่อการตัดสินใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จึงมีระดับการเท่าทันสื่อที่สูง ทั้งนี้การใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารสุขภาพนั้นถ้าสื่อมีประสิทธิภาพทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง รวดเร็ว จะทำให้สื่อด้านสุขภาพมีอิทธิพลอย่างมากต่อการดูแลสุขภาพของประชาชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ส่วนความแตกต่างของการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในกลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับ

สื่อสิ่งพิมพ์ กับกลุ่มที่ไม่ได้เปิดรับนั้น พบว่าเนื่องด้วยธรรมชาติของสื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นสื่อที่แสดงเนื้อหาวิชาการในศาสตร์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อสื่อให้ผู้อ่าน เข้าใจความหมายด้วยความรู้ที่ถูกต้อง ในการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์แต่ละด้านจะมีการเตรียมเนื้อหาสื่อ และผ่านการกลั่นกรองของผู้แต่ง มาเป็นอย่างดี โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ด้านสุขภาพ จะส่งผลให้ผู้ที่เปิดรับสื่อสิ่งพิมพ์ จะพัฒนาองค์ความรู้ ทำให้ผู้ที่เปิดรับมีการรู้เท่าทันสื่อสิ่งพิมพ์มากกว่าผู้ที่ไม่เปิดรับ

ปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพในระดับของความตั้งใจที่จะกระทำปฏิกิริยาสะท้อนกลับในพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ ได้แก่ ทัศนคติ,การคล้อยตามอิทธิพลรอบข้างและการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่าตัวแปรทั้ง 3 ตัว มีอิทธิพลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ ในระดับความตั้งใจที่กระทำปฏิกิริยาสะท้อนกลับในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ โดยพบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ ตัวแปรด้านการรับรู้ความสามารถในการแสดงพฤติกรรม ตัวแปรด้านทัศนคติ และ ตัวแปรด้านคล้อยตามอิทธิพลรอบข้าง เป็นลำดับสุดท้าย การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของมารดาตั้งครรภ์ เป็นความรู้สึกของบุคคลว่าเป็นการง่ายหรือยากที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น ความรู้สึกนี้เกิดจากประสบการณ์ในอดีต สำหรับในมารดาตั้งครรภ์ ประสบการณ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในท้องก่อน การเห็นตัวอย่างจากคนอื่นที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้สำเร็จ เชื่อว่าส่งผลต่อการรับรู้ความสามารถของมารดาตั้งครรภ์ ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าตัวแปรนี้มีอิทธิพลสูงสุดในการทำนายการรู้เท่าทันสื่อในระดับของความตั้งใจที่จะกระทำปฏิกิริยาสะท้อนกลับในพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดา ตัวแปรด้านการคล้อยตามอิทธิพลรอบข้างพบว่าเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลในลำดับรองลงมาในการศึกษาครั้งนี้ มีการศึกษาของ (วรรณวิมล วิเชียรฉาย ทิพวรรณ ลิ้มประไพพงษ์ จันทรมาศ เสาวรส, 2549) มีการศึกษาพบว่าความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับการคล้อยตามอิทธิพลร่วมกับปัจจัยอื่น ๆ ในการทำนายความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนได้ร้อยละ 31 โดยอิทธิพลของคนรอบข้างทั้งสามีและครอบครัว ผู้เชี่ยวชาญ มีส่วนผลักดันให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ประสบความสำเร็จ สำหรับตัวแปรด้านทัศนคติเป็นตัวแปรทำนายอันดับสุดท้าย ในการทำนายการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับความตั้งใจที่จะกระทำ/ปฏิกิริยาย้อนกลับ นั้นพบว่ามารดาที่มีทัศนคติที่ดีรับรู้ประโยชน์และมีวิธีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ถูกต้องจะเลือกเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และมีระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่นานขึ้น แต่ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่ได้อาศัยเพียงทัศนคติเพียงอย่างเดียว ยังขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการเรียนรู้การรับรู้ความสามารถในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และอิทธิพลรอบข้างด้วย ในการศึกษาของ (ศิริธร พลายชุม และคณะ, 2555) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาวัยรุ่น พบว่าทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าการมีทัศนคติที่ดีมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้มารดามีพฤติกรรมการเลี้ยงลูกที่ดี ในการที่ช่วยให้มารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สำเร็จ จำเป็นต้องส่งเสริมให้มารดามีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ด้วย

ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ระดับการรับรู้ถึงอิทธิพลของสื่อที่มีต่อพฤติกรรม ระดับการคิดเชิงวิเคราะห์สื่อสุขภาพของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ระดับความตั้งใจที่กระทำปฏิกิริยาสะท้อนกลับในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ และระดับการระบุเนื้อหาสื่อสุขภาพโดยตัวแปร อายุ อาชีพ รายได้ การศึกษา มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ส่วนจำนวนครั้งการตั้งครรภ์และประสบการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สำหรับพฤติกรรมการใช้สื่อ พบว่ามารดาตั้งครรภ์มีการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพในการเปิดรับจากสื่ออินเทอร์เน็ตสูงกว่าสื่อโทรทัศน์ ดังนั้นอาจใช้เป็นแนวทางในการจัดทำข้อมูลด้านสุขภาพในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตโดยใช้เพื่อให้มีการสื่อสารได้แพร่หลายและรวดเร็ว ในขณะที่สื่อบุคคลก็ยังคงมีความจำเป็นในหน่วยบริการสุขภาพ ดังนั้นบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ด้านการสื่อสารการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อาจใช้เป็นแนวทางจัดทำโปรแกรมในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพให้เหมาะสมกับมารดาตั้งครรภ์ในแต่ละช่วงวัย เพื่อให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะมีอัตราที่สูงขึ้นต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพในปัจจุบัน เป็นทักษะที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างพลังอำนาจให้สามารถ

เลือกรับและใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพในบริบทต่าง ๆ ซึ่งในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพในด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์ ในการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะจากการวิจัยดังนี้

1. การรับรู้ความสามารถในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์เป็นปัจจัยความสำคัญที่ทำนายการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับความตั้งใจที่จะกระทำปฏิกิริยาสะท้อนกลับในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ดังนั้น บุคลากรทางสุขภาพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำแนวคิดการรับรู้ความสามารถไปพัฒนารูปแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้มารดาที่มาฝากครรภ์ในโรงพยาบาลให้มีความเหมาะสมกับมารดาตั้งครรภ์ในแต่ละช่วงวัยโดยให้มารดาตั้งครรภ์รับรู้ความสามารถของตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ประสบความสำเร็จต่อไป

2. การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพเป็นปัจจัยทางการสื่อสารที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสุขภาพ โรงพยาบาล อาจนำตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้ไปขยายผลในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทั้งนี้การให้ข้อมูลที่ถูกต้องมีความน่าเชื่อถือและพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์จะช่วยให้มีพฤติกรรมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่เพิ่มมากขึ้น และสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้หรือพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แก่มารดาตั้งครรภ์หรือพฤติกรรมสุขภาพในกลุ่มอื่นๆต่อไปในอนาคต

3. ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพในด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์จากการศึกษาพบว่ามารดาตั้งครรภ์ที่อายุน้อย (คุณแม่วัยใส) ระดับการศึกษาน้อย จะมีการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพในด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่ำกว่าวัยอื่น ดังนั้นเพื่อเป็นการในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง ในโรงพยาบาลอาจจัดทำโปรแกรมให้ความรู้ สร้างทัศนคติที่ดี เสริมสร้างพลังอำนาจในการรับรู้ความสามารถของตนเองในมารดากลุ่มนี้ก็จะช่วยให้มารดากลุ่มนี้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่สำเร็จ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคต

1. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่มาฝากครรภ์ในโรงพยาบาล ซึ่งอาจไม่ได้เป็นตัวแทนมารดาตั้งครรภ์ในเขตจังหวัดหรือประเทศดังนั้นในการศึกษาในอนาคตอาจจะขยายไปในพื้นที่ในการศึกษาในกลุ่มประชากรที่กว้างขึ้นเพื่อยืนยันสาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพในด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาตั้งครรภ์โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้เป็นแนวทางในการวิจัยต่อไป

2. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพซึ่งใช้กรอบแนวคิดที่มีผู้พัฒนาขึ้นใหม่ตามบริบทของสังคมในปัจจุบัน และเพื่อให้ผลการศึกษาสามารถขยายวงกว้างมากขึ้นอันจะเป็นประโยชน์ ในการอธิบายปรากฏการณ์และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพ อาจทำการศึกษากับกลุ่มประชากรที่มีบริบทที่แตกต่างกันออกไปและเป็นการต่อยอดงานวิจัย เพื่อที่งานวิจัยจะได้มีความหลากหลายและเป็นประโยชน์มากขึ้น เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้รับบริการและองค์กร

เอกสารอ้างอิง

กิติมา สุรสนธิ. (2557). **ความรู้ทางการสื่อสาร: Introduction to communication.** กรุงเทพฯ: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ฐิติกร โตโพธิ์ไทย, และคณะ,. (2556). **การศึกษาการรับรู้การรณรงค์เลี้ลูกด้วยนมแม่และการโฆษณานมผงกับความรู้ ทัศนคติและการตัดสินใจเลือกนมเลี้ยงลูกของแม่และญาติ.** กรุงเทพฯ. สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ กระทรวงสาธารณสุข.สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2563, จาก http://fhpprogram.org/download/campaign-breast-milk-3/

นิษฐา หรุ่นเกษม. (2555). **การศึกษาปัจจัยเกื้อหนุน/อุปสรรคที่มีผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่.** เอกสารงานประชุมวิชาการนมแม่แห่งชาติครั้งที่ 4. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2563, จาก https://library.thaibf.com/bitstream/ handle/023548404.11/395/TBC-TNBC-2013-Proceeding.pdf?sequence=1&isAllowed=y

บุบผา เมฆศรีทองคำ. (2554). **การรู้เท่าทันสื่อ: การก้าวทันบนโลกข่าวสาร.** วารสารนักบริหาร, 31: 117-123.

พัทธนินทร์ สมัยรัฐ. (2548). **พฤติกรรมการรับสารผ่านสื่อโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อการลดน้ำหนักของผู้หญิงในเขตกรุงเทพมหานคร.** (ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

รพีพร เทียมจันทร์. (2561). **การรู้เท่าทันสื่อการจำหน่ายสินค้าสุขภาพทางอินเทอร์เน็ตของประชาชนในอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่** สืบค้นเมื่อ11 มีนาคม 2563, จาก http://cmruir.cmru.ac.th/ handle/123456789/1296

วรรณวิมล วิเชียรฉาย และคณะ. (2549). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนหลังคลอดของหญิงตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์ ณ โรงพยาบาลพระปกเกล้า.** วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี:

ศิริธร พลายชุม และคณะ. (ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน พ.ศ. 2555). (2555).**ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาในการเลี้ยงบุตร ด้วยนมมารดาของมารดาวัยรุ่น.** พยาบาลสาร Nursing Journal, 39 (ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน พ.ศ. 2555).

ศิริวรรณ ทุมเชื้อ และ วันเพ็ญ กุลนริศ. (2549),. **การศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรคและพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระหว่างมารดาหลังคลอดครรภ์แรกและครรภ์หลังในโรงพยาบาลสระบุรี.** เอกสารประชุมวิชาการเรื่องจากงานประจำสู่งานวิจัยวันที่ 25 - 26 เมษายน 2550, โรงแรมเอเชียแอร์พอร์ท ปทุมธานี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔.** กรุงเทพฯ. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2563, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422

สุพินดา เรืองจิรัษเฐียร. (2556). **การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่.** กรุงเทพฯ: ศูนย์ฝึกอบรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และโภชนาการเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

Alianmoghaddam, N., Phibbs, S., & Benn, C. (2019). **"I did a lot of Googling": A qualitative study of exclusive breastfeeding support through social media.** Women Birth, 32(2), 147-156. Retrieved September 2, 2020, from https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/29921552/

Bai, Y., Middlestadt, S. E., Peng, C.-Y. J., & Fly, A. D. (2010). **Predictors of Continuation of Exclusive Breastfeeding for the First Six Months of Life.** Journal of Human Lactation, 26(1), 26-34. Retrieved October 12, 2020, from https://journals.sagepub.com/

doi/10.1177/0890334409350168

Bergsma, L. J., & Carney, M. E. (2008). **Effectiveness of health-promoting media literacy education: a systematic review.** Health Educ Res, 23(3), 522-542. Retrieved September 11, 2020, from https://academic.oup.com/her/article/23/3/522/636710

Berkman, N. D., Davis, T. C., & McCormack, L. (2010). **Health literacy: what is it? J Health Commun, 15 Suppl 2(sup2), 9-19.** Retrieved September 5, 2020, from https://www.tandfonline.com/doi/full/ 10.1080/ 10810730.2010.499985

Bridges, N., Howell, G., & Schmied, V. (2018). **Exploring breastfeeding support on social media. Int Breastfeed J, 13(1), 22.** Retrieved October 23, 2020, from https://internationalbreastfeedingjournal. biomedcentral.com/articles/10.1186/s13006-018-0166-9

Buckingham, D., Banaji, S., Carr, D., Cranmer, S., & Willett, R. (2005). **The media literacy of children and young people: a review of the research literature.** In Ofcom: London.: Ofcom.

Gupta, N., Katende, C., & Bessinger, R. (2004). **An evaluation of post-campaign knowledge and practices of exclusive breastfeeding in Uganda.** Journal of Health, Population and Nutrition, 429-439.

Lebron, C. N., St George, S. M., Eckembrecher, D. G., & Alvarez, L. M. (2020). **"Am I doing this wrong?" Breastfeeding mothers' use of an online forum. Maternal & child nutrition, 16(1), e12890-e12890.** Retrieved September 14, 2020, from https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/mcn.12890

Levin, D., Lemish, D., & Gofin, R. (2011). **Media Health Literacy (MHL): Development and measurement of the concept among adolescents** (Vol. 26).

Livingstone, S., Van Couvering, E., & Thumim, N. (2005). **Adult media literacy: A review of the research literature.**

McCombs, M. E., & Becker, L. B. (1979). **Using mass communication theory**: Prentice Hall.

Narayan, S., Natarajan, N., & Bawa, K. (2005). **Maternal and neonatal factors adversely affecting breastfeeding in the perinatal period.** Medical Journal Armed Forces India, 61(3), 216-219.

Pack, T. (2002). **Media literacy: educational organizations advocate enlightened media consumption.** Link-Up, 19(3), 10.

Pellechia, K., Soto, V., Haake, M., & Schneider, J. (2017). **Development and Implementation of a Loving Support Makes Breastfeeding Work Social Media Toolkit for WIC Staff.** J Nutr Educ Behav, 49(7 Suppl 2), S212-S213 e211. Retrieved September 15, 2020, from https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/ 28689561/

Perez-Escamilla, R. (2020). **Breastfeeding in the 21st century: How we can make it work.** Soc Sci Med, 244, 112331. Retrieved October 16, 2020, from https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0277953619303004

Rea, M. F. (2003). **A review of breastfeeding in Brazil and how the country has reached ten months' breastfeeding duration.** Cadernos de saude publica, 19, S37-45.